

SIKKERHED I HESTEHALDET

Tilvænning

Forsøg med tilvænning

I forsøget blev heste tilvænnet til en pludselig bevægelse (en fodersæk, der hurtigt blev hejst op) via en af tre forskellige metoder: (1) Almindelig tilvænning, hvor hestene bare blev udsat for bevægelsen fem gange dagligt, indtil de efterhånden holdt op med at reagere på den; (2) Systematisk desensivering, hvor sækken gradvis blev løftet højere og hurtigere, og (3) Counter-conditioning, hvor hestene først blev trænet til at æde fra sækken, for at få dem til at forbinde sækken med noget behageligt.

Systematisk desensivering viste sig at være den hurtigste og mest skånsomme metode, da disse heste viste mindre frygtadfærd og alle blev tilvænnet (Christensen et al., 2006).

Sikkerhedsudstyr

Husk sikkerhedsudstyr når du håndterer heste: Hjelm, handsker, sikkerhedssko og -vest. Fastgør dig aldrig til hesten.

Sikkerhedsudstyr kan hjælpe til at reducere skades omfang, når ulykken sker.

Tilvænning af hesten og øget opmærksomhed på hestens signaler kan medvirke til, at ulykken slet ikke sker.

Ulykker med heste i Danmark

Der sker alt for mange ulykker med heste, og nogle af dem kan undgås med en målrettet indsats. Med fire pjecer sætter vi fokus på faktorer i hestens opvækst, miljø og træning, der vides at have betydning for dens frygtreaktioner. Netop uventede frygtreaktioner er en hovedårsag til ulykker med heste, og der er derfor håb for, at risikoen for ulykker kan nedsættes.

Tilvænning er en af de mest grundlæggende former for indlæring, fordi det handler om reduktion af adfærd, som hesten allerede har (instinktiv flugt/undvigeadfærd). Hestens evne til tilvænning er vigtig for dens koncentrationsevne og for sikkerheden ved ridning og håndtering. Der findes en række forskellige teknikker til tilvænning, f.eks.:

Systematisk desensivering

Gradvis tilvænning, hvor hesten udsættes for og tilvænnes til del-elementer af den frygtudløsende stimulus (se eksemplet med fluespray).

Overskygning

Hesten trænes til at vise en adfærd (f.eks. træde tilbage for let signal i trækto/tøjler), som den ikke kan vise samtidig med flugtadfærd. Hesten introduceres gradvist for det den er bange for, f.eks. en klippemaskine, mens dens fokus er på at udføre øvelsen.

Counter-conditioning

Hesten trænes til at forbinde det, den oprindeligt var bange for, med noget behageligt. Hvis f.eks. hesten reagerer nervøst ved lyden af en klippemaskine, kan man træne den til at forbinde lyden med foder ved at tænde maskinen umiddelbart inden fodring i en periode.

Undgå flooding

Hvis hesten udsættes for en overvældende intensitet af det den er bange for uden mulighed for at reagere, kan den udvikle tillært hjælpeløshed/apati.

Eksempel: Tilvænning til fluespray

Mange heste bryder sig ikke om sprayflasker, dels pga. lyden og den kildende fornemmelse af væsken på kroppen og dels pga. lugten. Hvis hesten reagerer med at flytte sig væk fra flasken, er det vigtigt, at du følger med, så afstanden mellem hest og sprayflaske ikke øges. Øges afstanden, vil hesten opfatte det som en belønning (presset fjernes), og den vil derfor være mere tilbøjelig til at vise samme adfærd igen. Hvis hesten reagerer kraftigt på sprayflasker, er det fornuftigt at gå gradvist frem. Ved den **gradvise tilvænning** kan du først vænne hesten til at blive berørt på kroppen med sprayflasken (uden væske). En rigtig reaktion (= at stå stille) belønnes med at du kortvarigt fjerner sprayflasken fra hesten (**negativ forstærkning**).

Du kan også kombinere med **positiv forstærkning** og give hesten en godbid, når den står stille. Efterfølgende hælder du vand i flasken og tilvænner hesten til lyden af sprayflasken. Du starter med at spraye væk fra hesten og belønner, når hesten står stille, ved at stoppe med at spraye. Når hesten ikke længere reagerer på lyden, flytter du gradvist sprayflasken tættere på hestens krop og starter med at spraye på skulderregionen, hvor heste typisk reagerer mindst. Husk at følge med, hvis hesten flytter sig og stoppe med at spraye, når den står stille. Først når du kan spraye hesten med vand, hælder du insektmidlet i flasken.

Forsøg har vist, at heste kun reagerer lidt på fremmede lugte, hvis andre faktorer er velkendte. Til gengæld kan en fremmed lugt øge sandsynligheden for flugtreaktioner, hvis der er andre faktorer (f.eks. en ukendt lyd eller genstand), der gør hesten nervøs (Christensen et al., 2005; Christensen & Rundgren, 2008).

Hvis hesten er nervøs ved ting, der ligger langs ridebanen, kan det være en god idé at overstimulere den med ekstra mange ting – så vil den efterhånden blive mindre følsom overfor små ændringer, som f.eks. en jakke der lægges over barrieren.

Hesten er et byttedyr

Vi kan derfor ikke træne den til aldrig at blive bange. Der kan altid opstå en situation, som udløser en frygtreaktion. Men vi kan **flytte dens tærskel for, hvornår det sker**, vi kan lære dens **advarselssignaler** at kende, og vi kan træne den til **ikke at løbe væk** fra os, når den bliver bange.

Heste, der reagerer meget på lyde, kan også tilvænnes ved systematisk desensivering og overstimulering. Husk kun at fjerne stimulus når hesten viser en ønsket reaktion (McLean & Christensen, 2017)

Du kan reducere hestens frygtreaktioner og dermed risikoen for ulykker:

- ✓ Sæt dig ind i hvordan heste lærer og lær om forskellige tilvænningsteknikker
- ✓ Brug systematisk desensivering (gradvis tilvænning) til at tilvænne din hest til forskellige situationer.
- ✓ Tilvæn hesten til mange forskellige situationer – jo mere hesten er tilvænnet til i hjemmemiljøet, desto mindre er risikoen for, at den bliver bange, når I er ude.
- ✓ Placer nye objekter langs ridebanen og gerne mange ad gangen.
- ✓ Lær din hests advarselssignaler at kende

Læs mere om træning og sikkerhed her:

- www.rideulykker.dk
- [Principles of learning theory in equitation | International Society for Equitation Science](#)
- Bogen 'Sikkerhed for hest og rytter' af Jan Ladewig, Forlaget Indblik, 2020.

Litteratur

- Christensen, J.W., et al., 2005. Responses of horses to novel visual, olfactory and auditory stimuli. Appl. Anim. Behav. Sci. 93, 53-65
- Christensen, J.W., et al., 2006. Training methods for horses: habituation to a frightening stimulus. Equine Vet. J. 38, 439-443.
- Christensen, J.W. & Rundgren, M., 2008. Predator odour per se does not frighten domestic horses. Appl. Anim. Behav. Sci. 112, 136-145.
- Christensen, J.W, et al., 2011. Object recognition and generalisation during habituation in horses. Appl. Anim. Behav. Sci. 129, 83-91.
- McLean, A., Christensen, J.W., 2017. The application of learning theory in horse training. Appl. Anim. Behav. Sci. 190, 18-27.